

Denaturarea probelor. Consecințe în plan penal și procesul penal

Tampering with evidence. Criminal consequences

Conf. univ. dr. **Flaviu CIOPEC***
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Drept

Abstract

An overview of the recent legal literature on the topic revealed the lack of a unitary analysis, both from a substantial and procedural point of view, related to conducts that tend to obstruct judicial proceedings by concealing, destroying or altering evidence. Such approach is necessary to highlight the particularities of the strictly criminal regime in relation to the criminal procedural one, but also to clarify the margin of action of a person subject to criminal proceedings in relation to the standard of non-self-incrimination.

Keywords: *tampering with evidence; destroying of evidence; concealing of evidence; altering of evidence; obstruction of criminal proceedings.*

Rezumat

Un survol asupra literaturii juridice recente în materie a relevat inexistența unei analize unitare atât din punct de vedere penal, cât și procesual penal a conduitelor ce tind la obstrucționarea procedurilor judiciare prin sustragerea, distrugerea sau alterarea mijloacelor de probă. Un asemenea examen se impune pentru a evidenția particularitățile tratamentului strict penal în raport cu cel procesual penal, dar și pentru a clarifica marja de acțiune a unui subiect procesual în raport cu standardul neautoincriminării.

Cuvinte-cheie: *denaturare a probelor – distrugere a probelor – sustragere a probelor – alterare a probelor – obstrucționare a procesului penal*

Introducere

Probele reprezintă combustibilul oricărei proceduri judiciare. Absența acestora împiedică însăși dinamica procesului penal, în sensul chiar etimologic al termenului (procedere = a merge înainte). „Deplasarea” dintr-un punct în altul al anchetei (demonstrației) nu este posibilă fără probe, adică fără combustibil. Echivalența poate merge și mai departe. Astfel,

probele insuficiente cantitativ nu pot întemeia o soluție de trimitere în judecată sau de condamnare, similar penuriei de combustibil. De asemenea, păstrând analogia, probele lipsite de fiabilitate trebuie înlăturate, întrucât nu pot produce convingere, precum combustibilul lipsit de o cifră octanică¹ superioară, ce nu permite rapoarte de comprimare mari, diminuează randamentul motorului și chiar îl distruge.

Probele sunt legate de principiul aflării adevărului, reglementat ca o obligație în sarcina organelor judiciare (art. 5 C. pr. pen.). Însăși definiția existentă în art. 97 alin. (1) C. pr. pen. indică această legătură specială: constituie probă orice element de fapt care servește la constatarea existenței sau inexistenței unei infracțiuni, la identificarea persoanei care a săvârșit-o și la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei și *care contribuie la aflarea adevărului* în procesul penal.

De aceea, nu este un accident faptul că probele reprezintă un obiectiv important al procesului penal. Astfel, urmărirea penală are ca obiect strângerea probelor necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată [art. 285 alin. (1) C. pr. pen.], iar instanța de judecată soluționează cauza dedusă judecății cu garantarea respectării drepturilor subiecților procesuali și asigurarea administrării probelor pentru lămurirea completă a împrejurărilor cauzei în scopul aflării adevărului, cu respectarea deplină a legii [art. 349 alin. (1) C. pr. pen.].

În aceeași logică, art. 306 alin. (1) C. pr. pen. impune ca pentru realizarea obiectului urmăririi penale organele de cercetare penală să caute și să strângă datele ori informațiile cu privire la existența infracțiunilor și identificarea persoanelor care au săvârșit infracțiuni, să ia măsuri pentru limitarea consecințelor acestora, să strângă și să administreze probele cu respectarea prevederilor art. 100 și 101. Aceeași importanță poate fi regăsită și în ipoteza legală a art. 327 alin. (1) C. pr. pen., conform căreia, procurorul emite rechizitoriul prin care dispune trimiterea în judecată atunci când constată că au fost respectate dispozițiile legale care garantează aflarea adevărului, că urmărirea penală este completă și există probele necesare și legal administrate. În fine, potrivit art. 374 alin. (10) C. pr. pen., instanța poate dispune din oficiu administrarea de probe necesare pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei, chiar dacă părțile nu le-au cerut sau nu s-au priceput să le ceară.

În consecință, protejarea mijloacelor de probă de manopere ce tind la sustragerea, distrugerea sau alterarea lor și, prin efect, la bulversarea însăși a procesului penal, poate și trebuie să fie tratată cu seriozitate. Prezentul studiu urmărește consecințele penale și procesuale penale ale interferenței ilicite cu materia probelor.

Dimensiunea procesuală

* flaviu.ciopec@e-uvt.ro.

¹ https://ro.wikipedia.org/wiki/Cifr%C4%83_octanic%C4%83.

Este potrivit a începe analiza cu consecințele pe care legea de procedură le prevede în ipoteza sustragerii, distrugerii sau alterării probelor, întrucât este natural ca o asemenea reacție să existe imediat în proximitatea momentului în care apar asemenea conduite.

Cea mai cunoscută consecință este cea indicată la art. 223 alin. (1) lit. b) C. pr. pen., unde măsura arestării preventive poate fi luată de către judecătorul de drepturi și libertăți, în cursul urmăririi penale, de către judecătorul de cameră preliminară, în procedura de cameră preliminară, sau de către instanța de judecată în fața căreia se află cauza, în cursul judecării, numai dacă din probe rezultă suspiciunea rezonabilă că inculpatul a săvârșit o infracțiune și există una dintre următoarele situații: [...] inculpatul încearcă să influențeze un alt participant la comiterea infracțiunii, un martor ori un expert sau să *distrugă, să altereze, să ascundă ori să sustragă mijloace materiale de probă* sau să determine o altă persoană să aibă un astfel de comportament. Legea de procedură funcționează proactiv fiind suficient ca inculpatul să încerce să manipuleze probele sau să instige o altă persoană la aceasta pentru ca măsura preventivă să poată fi ordonată. Nu este deci necesar ca rezultatul urmărit să fie și atins.

Din economia textului rezultă câteva observații, ce constituie veritabile condiții pentru ca reacția procesuală să aibă loc:

(i) Conduita este penalizată doar dacă aparține inculpatului, adică persoanei față de care s-a pus în mișcare în prealabil acțiunea penală. Pe de o parte, acest tip de comportament este un indicator al pericolozității inculpatului, care după ce se vede acuzat de comiterea unei infracțiuni, interferează cu cursul anchetei penale sau cu derularea procesului într-o manieră aptă să le destabilizeze. Pe de altă parte, se naște întrebarea dacă o asemenea conduită nu ar putea fi imputată și suspectului, prin antrenarea și față de acesta a unor măsuri preventive. Art. 209 alin. (1) C. pr. pen. dispune că organul de cercetare penală sau procurorul poate ordona reținerea doar dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute la art. 202, respectiv reținerea este necesară în scopul asigurării bunei desfășurări a procesului penal, al împiedicării sustragerii suspectului de la urmărirea penală sau de la judecată ori al prevenirii săvârșirii unei alte infracțiuni. Prin urmare, deși nu există un text expres, ar trebui să concluzionăm că buna desfășurare a procesului penal este un obiectiv suficient de serios care ar putea să legitimeze o măsură preventivă, chiar redusă ca durată (reținerea de 24 de ore), în caz de distrugere, alterare sau sustragere de probe de către suspect.

(ii) Acțiunile incriminate se referă la distrugere, alterare, ascundere ori sustragere cu sensul pe care acestea îl au în legea penală, ce le sancționează prin art. 275 C. pen. Vom reveni mai jos asupra intensiunii acestor termeni. Important de remarcat aici este că există o corespondență a termenilor între legea de procedură și legea penală.

(iii) Riscul arestării preventive a inculpatului este dimensionat numai în raport cu mijloacele materiale de probă, în accepțiunea art. 197 C. pr. pen., cu excluderea altor mijloace de probă. Astfel, sunt mijloace materiale de probă:

- obiectele care conțin sau poartă o urmă a faptei săvârșite
- orice alte obiecte care pot servi la aflarea adevărului

- corpurile delictive care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârșirea unei infracțiuni

- obiectele care sunt produsul infracțiunii.

Spre deosebire de legea penală, care așa cum vom vedea incriminează și manoperele asupra înscrisurilor, legea de procedură le exclude în mod inexplicabil. Această omisiune este cu atât mai surprinzătoare cu cât noțiunea de înscris se referă, conform doctrinei², nu numai la acelea ce sunt mijloace probă într-o procedură judiciară, dacă, din conținutul lor, rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului (art. 198 C. pr. pen.), dar mai ales la toate celelalte mijloace de probă ce sunt consemnate în scris (rapoartele de expertiză, declarațiile martorilor, declarațiile părților).

(iv) Doctrina³ a relevat ca o condiție subiacentă pentru dispunerea arestării și necesitatea de a evalua în concret posibilitatea inculpatului de a zădărnici aflarea adevărului prin alterarea probelor, respectiv impactul existent asupra situației sale procesuale urmare a modificărilor efective sau eventuale aduse probelor.

Temeiurile de la art. 223 C. pr. pen., ce permit arestarea, sunt replicate și în cazul altor măsuri preventive precum: controlul judiciar pe cauțiune [art. 216 alin. (1) C. pr. pen.], și arestul la domiciliu [art. 218 alin. (1) C. pr. pen.]. În consecință, în caz de interferență cu probele procesuale, inculpatul va putea fi supus ca alternativă și acestor măsuri.

Dintr-o altă perspectivă, manipularea probelor conturează un risc procesual ce legitimează derogări de la regimul unor procedee probatorii. Astfel, în cazul metodei speciale a supravegherii dacă există urgență, iar obținerea mandatului de supraveghere ar conduce la *pierderea, alterarea sau distrugerea probelor* atunci:

- în cazul supravegherii tehnice, procurorul poate fără autorizarea⁴ unui judecător de drepturi și libertăți să dispună, pe o durată de maximum 48 de ore, măsuri de supraveghere precum interceptarea comunicațiilor ori a oricărui tip de comunicare la distanță, accesul la un sistem informatic, supravegherea video, audio sau prin fotografiere, localizarea sau urmărirea prin mijloace tehnice [art. 141 alin. (1) raportat la art. 138 alin. (13) C. pr. pen.];

- în cazul supravegherii financiare, procurorul poate fără autorizarea unui judecător de drepturi și libertăți să dispună, pe o durată de maximum 48 de ore, obținerea datelor privind tranzacțiile financiare efectuate sau care urmează a fi efectuate [art. 146¹ alin. (5) C. pr. pen.];

- în cazul supravegherii corespondenței, procurorul poate fără autorizarea unui judecător de drepturi și libertăți să dispună, pe o durată de maximum 48 de ore, reținerea, predarea și perchiziționarea trimiterilor poștale [art. 147 alin. (4) C. pr. pen.].

O derogare similară există și în cazul procedurii probatorii al examinării fizice, reglementat de art. 190 alin. (5) C. pr. pen., întrucât în cazul în care persoana examinată nu își exprimă în scris consimțământul și există urgență, iar obținerea autorizării judecătorului ar

² S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, *Noul Cod penal. Partea Specială. Analize, explicații, comentarii. Perspectiva clujeană*, Universul Juridic, București, 2014, p. 361.

³ I. Tocan în M. Udriou (coord.), *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, C.H. Beck, ediția a II-a, București, 2017, p. 1079.

⁴ În doctrină a fost criticată această derogare ca fiind neconstituțională, întrucât judecătorul de drepturi și libertăți a fost creat ca o jurisdicție specială aptă să rezolve și problemele ce necesită urgență. Cf. G. Mateuț, *Procedură penală. Partea generală*, Universul Juridic, București, p. 688-690.

conduce la o întârziere substanțială a cercetărilor, la *pierderea, alterarea sau distrugerea probelor*, organul de urmărire penală poate dispune, prin ordonanță, efectuarea examinării fizice.

Se impune a face observația că spre deosebire de măsurile preventive unde denaturarea probelor vizează exclusiv mijloacele materiale de probă, în cazul măsurilor de supraveghere și examinare fizică o asemenea conduită se poate referi la orice probe. Noțiunea de pierdere a probelor, în contextul procedurilor probatorii examinate, considerăm că se referă atât la ipoteza imposibilității definitive de administrare a acestora în viitorul apropiat, dar și la riscul ascunderii sau sustragerii probelor, ce evident generează o pierdere pentru organul judiciar.

În fine, art. 159 alin. (14) lit. a) C. pr. pen. permite ca, în mod excepțional, percheziția să poată începe fără înmânarea copiei mandatului de percheziție, fără solicitarea prealabilă de predare a persoanei sau a obiectelor, precum și fără informarea prealabilă privind posibilitatea solicitării prezenței unui avocat ori a unei persoane de încredere, atunci când este evident faptul că se fac pregătiri pentru *acoperirea urmelor sau distrugerea probelor ori a elementelor* ce prezintă importanță pentru cauză. Urmele sunt „martori muți” ai infracțiunii și pot fi atât cele formate prin reproducerea construcției exterioare a obiectelor (urme de mâini sau de picioare), cât și cele reprezentate de resturi de obiecte și de materii organice sau anorganice (pete de sânge, fire de păr, resturi vegetale sau de materii sintetice, praf)⁵. Urmele se găsesc pe obiectele ce reprezintă mijloace materiale de probă în procesul penal sau pot fi prelevate de la locul săvârșirii faptei. De asemenea, în acest context trebuie amintit și textul ce permite organelor judiciare ce efectuează percheziția să poată folosi forța, în mod adecvat și proporțional, pentru a pătrunde într-un domiciliu dacă există motive temeinice pentru a anticipa rezistență armată sau alte tipuri de violență ori există un *pericol cu privire la distrugerea probelor* [art. 159 alin. (17) lit. a) C. pr. pen.].

Considerațiile de mai sus au relevat consecințe ale interferenței ilicite a suspectului, inculpatului sau altei persoane cu probele dintr-o cauză judiciară (penală, civilă, etc.). Se impune însă a arăta și faptul că denaturarea probelor poate rezulta și din comportamentul organelor judiciare. Astfel, în cazul în care judecătorul de drepturi și libertăți apreciază că nu au fost respectate condițiile pentru autorizarea provizorie a supravegherii tehnice de către procuror, infirmă măsura luată de acesta și dispune *distrugerea probelor* astfel obținute [art. 141 alin. (6) C. pr. pen.]. Procurorul distruge probele astfel obținute și întocmește un proces-verbal în acest sens. Soluția se dispune și în caz de obținere nelegală a datelor privind tranzacțiile financiare [art. 146¹ alin. (5) C. pr. pen.] ori în situația reținerii, predării și percheziționării nelegale a trimiterilor poștale [art. 147 alin. (4) C. pr. pen.]. De asemenea, dacă pe parcursul sau după executarea măsurii rezultă că activitățile de supraveghere tehnică au vizat și raporturile dintre avocat și suspectul ori inculpatul pe care acesta îl apără, *probele* obținute nu pot fi folosite în cadrul niciunui proces penal, *urmând a fi distruse*, de îndată, de către procuror [art. 139 alin. (4) C. pr. pen.].

⁵ G. Antoniu, C. Bulai, *Dicționar de drept penal și procedură penală*, Editura Hamangiu, București, 2011, p. 927.

Apare că distrugerea probelor are o dublă valență. Pe de o parte, în sens negativ când distrugerea este calificată ca un comportament procesual inadecvat și atrage consecințe nefavorabile, iar pe de altă parte, în sens pozitiv, ca o sancționare a unor derapaje ce provin tocmai de la organele judiciare ce ar trebui primele să respecte exigențele legii.

Dimensiunea penală

Art. 275 C. pen. incriminează sustragerea, distrugerea, reținerea, ascunderea ori alterarea de mijloace materiale de probă sau de înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului într-o procedură judiciară, sub sancțiunea pedepsei cu închisoarea de la 6 luni la 5 ani⁶.

Analiza conținutului constitutiv al infracțiunii relevă următoarele repere esențiale:

(i) Obiectul juridic este reprezentat de relațiile sociale referitoare la înfăptuirea justiției. Situația premisă a cărei apărare este proteguită este dată de existența unei proceduri judiciare pe rol în care să se folosească mijloace de probă. Prin urmare, fapta va fi tipică numai dacă există o procedură judiciară în curs⁷, ceea ce semnifică faptul că dacă ea este comisă în cadrul unei proceduri extrajudiciare (de ex. notariale sau de altă natură⁸) se va pune problema existenței unei alte infracțiuni (furt, distrugere, sustragere sau distrugere de înscrisuri) ce nu ofensează realizarea justiției.

Recent, Î.C.C.J. a decis⁹ că infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri, prevăzută de art. 275 alin. (1) C. pen., are ca situație premisă existența unei proceduri judiciare începute. În condițiile în care legiuitorul se referă la o „procedură judiciară”,

⁶ Cf. Expunerii de motive la Noul cod penal (<http://www.cdep.ro/proiecte/2009/300/00/4/em304.pdf>, p. 36) textul art. 275 a fost inspirat din Codul penal francez (art. 434-4) și Codul penal olandez (art. 189).

Codul penal francez (art. 434-4): Est puni de trois ans d'emprisonnement et de 45 000 euros d'amende le fait, en vue de faire obstacle à la manifestation de la vérité: 2. De *détruire, soustraire, receler ou altérer* un document public ou privé ou un objet de nature à faciliter la découverte d'un crime ou d'un délit, la recherche des preuves ou la condamnation des coupables – disponibil la https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT

000006070719/LEGISCTA000006165378?codeTitle=Code+p%C3%A9nal#LEGISCTA000006165378

Codul penal olandez (art. 189): Any person who: 2°. after the commission of any serious offence, with a view to concealing such offence or preventing or interfering with its investigation or prosecution, *destroys, disposes of or conceals* objects in regard of which or by means of which the serious offence has been committed or other traces of the serious offence or withholds such objects or traces from the judicial officers or police officers in their investigation disponibil la https://www.legislationline.org/download/id/6415/file/Netherlands_CC_am2012_en.pdf.

⁷ A. Fanu-Moca, *Drept penal. Partea specială II*, Editura C.H. Beck, București, 2019, p. 65.

⁸ Cf. Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 170/2020 privind acțiunile în despăgubire în cazurile de încălcare a dispozițiilor legislației în materie de concurență, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996 (publicată în Monitorul Oficial nr. 952 din 16 octombrie 2020) care prevede în art. 8 alin. (1): Instanța judecătorească poate sancționa părțile, terții și reprezentanții legali ai acestora cu amendă între 500 și 5.000 lei pentru persoane fizice și între 0,1 și 1% din cifra de afaceri realizată anul anterior pentru persoane juridice, pentru următoarele fapte săvârșite în legătură cu procesul: [...] b) *distrugerea probelor relevante* pentru soluționarea litigiului.

⁹ Înalta Curte de Casație și Justiție decizia nr. 3/HP/2021, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 396 din 15 aprilie 2021.

ea nu poate fi înțeleasă decât ca o procedură judiciară existentă, trebuind dezavuată interpretarea dispozițiilor art. 275 alin. (1) C. pen. în sensul că norma de incriminare ar putea privi și o procedură judiciară ce se va declanșa în viitor, întrucât aceasta echivalează cu o interpretare extensivă *in malam partem*.

În argumentarea instanței supreme „*a admite că dispozițiile art. 275 alin. (1) Cod penal se referă la obiectele care pot servi la aflarea adevărului și la lucrurile care servesc la stabilirea unui fapt într-o posibilă procedură judiciară înseamnă a extinde norma de incriminare la o gamă nelimitată de obiecte și de lucruri care pot servi la aflarea adevărului ori la stabilirea unui fapt în proceduri penale și extrapenale viitoare și eventuale. Practic, orice obiect sau lucru poate avea aptitudinea de a servi la aflarea adevărului sau la stabilirea unui fapt în proceduri judiciare viitoare și eventuale. Situația este aceeași în cazul înscrișurilor, în condițiile în care orice înscriș poate avea vocația de a contribui la aflarea adevărului sau la stabilirea unui act ori fapt juridic în proceduri penale ori extrapenale viitoare și eventuale. Or, o astfel de extindere nelimitată a normei de incriminare ar conduce la ruperea legăturii dintre infracțiunea de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrișuri și sfera infracțiunilor contra îndeplinirii justiției și ar permite aplicarea arbitrară a normei de incriminare. Aptitudinea unui obiect sau lucru de a servi la aflarea adevărului ori la stabilirea unui fapt, ca și vocația unui înscriș de a contribui la aflarea adevărului sau la stabilirea unui act ori fapt juridic se raportează la o procedură judiciară începută, ca situație premisă care exclude extinderea nelimitată a normei de incriminare”*.

(ii) Obiectul material se referă la mijloacele materiale de probă sau înscrișurile ce sunt sustrate, distruse, reținute, ascunse ori alterate. În doctrină a fost criticată referința doar la mijloacele materiale de probă, lăsând în afara cadrului de aplicare al normei ipotezele în care acțiunea autorului se referă la alte mijloace de probă ce nu sunt nici înscrișuri, nici mijloace materiale de probă, ci spre exemplu fotografii¹⁰. S-a propus de către aceeași autori reformularea *de lege ferenda* a sintagmei utilizate în sensul de „înscrișuri sau alte mijloace de probă”. Și noi apreciem că limitarea protecției penale, chiar dacă aparent o chestiune ce ține de oportunitatea politicii penale, nu se justifică și ar trebui extinsă, cât timp aceeași rațiunea subzistă atât în cazul mijloacelor materiale de probă, dar și în cazul altor mijloace de probă din lista prevăzută de art. 97 C. pr. pen.

(iii) Subiectul activ al infracțiunii este necircumstanțiat, putând fi atât un participant la proces, dar și o persoană fără statut procesual. În doctrină¹¹ s-a argumentat faptul că persoana cercetată într-o cauză penală nu va putea răspunde pentru această infracțiune dacă reține, ascunde sau distruge obiectul pe care l-a folosit la comiterea faptei, atât timp cât acesta se află în posesia sa, întrucât nimeni nu poate să contribuie la propria sa incriminare.

O asemenea apreciere se impune a fi parțial relativizată actualmente raportat la *dictum*-ul instanței supreme¹² conform căruia autorul faptei prevăzute de legea penală ce

¹⁰ S. Bogdan, D. A. Șerban, G. Zlati, *op. cit.*, p. 361.

¹¹ C. Rotaru, A.-R. Trandafir, V. Cioclei, *Drept penal. Parte specială II. Curs tematic*, ediția a II-a, Editura C.H. Beck, București, 2018, p. 121; M. Udriou, *Drept penal. Partea specială*, ediția a IV-a, Editura C.H. Beck, București, 2017, p. 403.

¹² Decizia sus-citată.

face obiectul procesului penal în care sunt folosite înscrisurile ori mijloacele materiale de probă poate fi subiect activ al infracțiunii de sustragere sau distrugere de probe ori de înscrisuri în modalitatea prevăzută de art. 275 alin. (1) C. pen.

Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat pe calea hotărârii prealabile că „atât din perspectiva jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, cât și din perspectiva jurisprudenței Curții Constituționale, în prezent, nu există o baza convențională suficientă pentru a exclude din sfera de aplicare a normei de incriminare prevăzute în art. 275 alin. (1) din Codul penal pe autorul faptei prevăzute de legea penală care sustrage, distruge, reține, ascunde ori alterează mijloace materiale de probă sau înscrisuri, în scopul de a împiedica aflarea adevărului în procesul penal **început** (s.n.) cu privire la fapta prevăzută de legea penală și/sau cu privire la autorul acesteia”.

În consecință, cât timp procesul penal nu a debutat (prin emiterea ordonanței de începere a urmăririi penale), autorul faptei va putea dispune de bunul sau obiectul utilizat la săvârșirea acesteia, fără a risca antrenarea unei răspunderi penale. După declanșarea urmăririi penale orice manopere de acest tip sunt de natură a obstrucționa aflarea adevărului, situație în care „dispozițiile art. 99 alin. (2) din Codul de procedură penală, conform cărora «suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumția de nevinovăție, nefiind obligat să își dovedească nevinovăția, și are dreptul de a nu contribui la propria acuzare», nu pot constitui temei pentru înlăturarea răspunderii penale a autorului infracțiunii în care mijloacele de probă sau înscrisurile sustrate, distruse, reținute, ascunse ori alterate aveau aptitudinea de a fi folosite ca probe, grefată pe dreptul acestuia de a nu se autoincrimina”.

(iv) În privința elementului material există cinci modalități de comitere. Sustragerea este echivalentă acțiunii incriminate la infracțiunea de furt (luare unui bun mobil din posesia sau detenția altuia). Distrugerea corespunde parțial elementului material al infracțiunii omonime, în sensul de desființare totală. Reținerea presupune luarea sau păstrarea, în mod ilicit, a mijlocului de probă în posesia făptuitorului ceea ce oprește parcursul normal al acestuia în cauză. Ascunderea reprezintă schimbarea situației de fapt a mijlocului de probă, astfel încât acesta să devină temporar sau definitiv inaccesibil organului judiciar. În fine, alterarea presupune modificarea conținutului sau substanței acestuia în sensul falsului material ori o distrugere parțială¹³, astfel încât să rezulte inaptitudinea mijlocului de probă de a proba împrejurările relevante din cauză.

(v) Tentativa nu este pedepsită. Astfel, dacă făptuitorul doar încearcă să manipuleze în sensul incriminat probe dintr-o cauză judiciară nu va comite infracțiunea de la art. 275, dar dacă acționează în calitate de inculpat în cauza respectivă (în acord cu raționamentul instanței supreme de mai sus) acesta va putea fi supus unei măsuri preventive. Se învederează astfel caracterul de *ultima ratio* al intervenției legii penale doar în ipoteze grave și absolut necesare, când celelalte instrumente (inclusiv cele procesual penale) își dovedesc ineficiența. Într-adevăr, riscul de arestare preventivă în cauză reprezintă un avertisment

¹³ I. Rusu, *Sustragerea sau distrugerea de probe sau înscrisuri în legea română*, Acta Universitatis George Bacovia. Juridica, volume 7, issue 1, 2018, p. 4, disponibil la https://www.ugb.ro/Juridica/Issue13ROEN/5_Sustragerea_sau_distrugerea_de_probe.ioana_Rusu.RO.pdf

suficient de serios pentru inculpat pentru a nu se mai proceda și la urmărirea penală pentru aceeași faptă ce justifică măsura preventivă.

Concluzii

Denaturarea probelor reprezintă o conduită de care legea penală în sens larg leagă consecințe juridice semnificative. Acestea sunt indicate atât în dispozițiile procedurale, cât și în cele substanțiale cu scopul de a disciplina orice comportament ce tinde la interferența malignă cu materia probelor. Este rațional ca probele, materie delicată și gestionată cu mari eforturi, să fie protejate prin sancțiuni disuasive pe măsura importanței lor. Studiul de față face nu numai o recapitulare a acestor sancțiuni, dar și un inventar al incongruențelor și disfuncțiilor în domeniu necesare a fi cunoscute de practicieni.

